

**МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КУЛЬТУРИ
АКАДЕМІЧНОГО БАНДУРНОГО ВИКОНАВСТВА
У КОНТЕКСТІ ТВОРЧОЇ СПАДЩИНИ С. В. БАШТАНА:
ФЕНОМЕН ТРІО «ВЕРБЕНА»**

Задорожна Віта-Вікторія Миколаївна,
доктор мистецтв, старша викладачка кафедри бандури
Національної музичної академії України
ORCID ID: 0009-0005-8748-4822

У статті здійснено комплексне наукове дослідження методологічних засад формування професійної культури академічного бандурного виконавства у контексті творчої спадщини видатного українського виконавця, педагога та фундатора Київської школи академічного бандурного виконавства Сергія Васильовича Баштана. Дослідження спрямоване на виявлення та систематизацію ключових принципів професійної підготовки виконавців, їх практичної реалізації в ансамблевих формах виконавства та інтеграції традиційних і сучасних методологічних підходів. Здійснено аналіз основних компонентів професійної культури, до яких належать технічна майстерність, художня інтерпретація, ансамблева взаємодія та ціннісно-етичні орієнтири виконавця, що утворюють цілісну систему, здатну забезпечувати високий рівень виконавської компетентності та художньої самобутності. У статті уточнено механізми реалізації методологічних засад школи С. В. Баштана у сучасній практиці, зокрема через аналіз діяльності тріо «Вербена» як феномену, що репрезентує цілісну модель професійної культури академічного бандурного виконавства. Виявлено, що тріо «Вербена» (у складі Людмила Ларікова, Лідія Зайчківська та Ольга Калина) демонструє ефективну реалізацію педагогічних принципів, поєднуючи індивідуальну виконавську майстерність кожної учасниці з колективною координацією, художньою інтерпретацією та репертуарною різноманітністю. В роботі здійснено теоретико-методологічний аналіз розвитку академічного бандурного виконавства в Україні, оцінено роль національної музичної традиції у формуванні професійної компетентності виконавця та визначено взаємозв'язок педагогічних принципів із практичними аспектами ансамблевого виконавства. Виявлено, що комплексне поєднання технічних, інтерпретаційних та колективних елементів створює унікальну модель професійної культури, здатну забезпечувати ефективну передачу традицій Київської школи академічного бандурного виконавства новим поколінням бандуристів.

Ключові слова: бандура, професійна культура, Київська школа академічного бандурного виконавства, традиція, національна ідентичність, ансамблева взаємодія.

Zadorozhna Vita-Viktoriia. Methodological Principles of Forming Professional Culture in Academic Bandura Performance in the Context of S. Bashtan's Creative Legacy: the Phenomenon of the "Verbena" Trio

The article presents a comprehensive scholarly study of the methodological principles underlying the formation of professional culture in academic bandura performance, examined through the creative legacy of the distinguished Ukrainian performer, educator and founder of the Kyiv school of academic bandura art, Serhii Bashtan. The research aims to identify and systematize key principles of professional training for performers, their practical application in ensemble performance formats and the integration of both traditional and contemporary methodological approaches. The article analyzes the core components of professional culture, including technical mastery, artistic interpretation, ensemble interaction and the performer's value-ethical orientation. Together, these elements form an integrated system capable of ensuring a high level of performance competence and artistic individuality. The study clarifies the mechanisms for implementing the methodological principles of S. Bashtan's school in contemporary practice, particularly through the analysis of the "Verbena" trio as a phenomenon representing a holistic model of professional culture in academic bandura performance. It is demonstrated that the "Verbena" trio (comprising Liudmyla Larykova, Lidiia Zainchkivska and Olha Kalyna) effectively realizes pedagogical principles by combining the individual performance mastery of each member with collective coordination, artistic interpretation and diverse repertoire. The work conducts a theoretical and methodological analysis of the development of academic bandura performance in Ukraine, evaluates the role of national musical tradition in shaping performers' professional competence and examines the relationship between pedagogical principles and practical aspects of ensemble performance. The study finds that the integrated combination of technical, interpretive and collaborative elements creates a unique model of professional culture capable of effectively transmitting the traditions of the Kyiv school of bandura performance to new generations of bandura players.

Key words: bandura, professional culture, Kyiv academic school of bandura performance, tradition, national identity, ensemble interaction.

Вступ. Академічне бандурне мистецтво в Україні виступає унікальним культурним феноменом, що поєднує багатовікову народну традицію з сучасними академічними підходами до виконавства. Формування професійної культури виконавця у цьому контексті потребує системного наукового осмислення, яке враховує історико-культурні, методологічні та практичні аспекти діяльності музиканта-бандуриста.

Особливе місце в історії та сучасності академічного бандурного мистецтва посідає Київська школа, пов'язана з іменем Сергія Васильовича Баштана (1927–2017) – видатного виконавця, педагога та фундатора цілісної виконавсько-методологічної парадигми сучасної гри на бандурі. Його творча спадщина виходить за межі індивідуального мистецького доробку, оскільки репрезентує цілісну

систему принципів формування професійної культури бандуриста.

Показовим прикладом реалізації методологічних принципів школи С. В. Баштана в сучасному виконавському просторі є феномен тріо «Вербена», яке було створено за його ініціативи у 1981 році. Творча діяльність ансамблю репрезентує не лише високий рівень технічної та ансамблевої майстерності, а й цілісну художню концепцію, у якій професійна культура постає як усвідомлена стратегія інтерпретації, репертуарної політики та сценічної комунікації.

Матеріали та методи. Методологічна основа дослідження включає системний, культурологічний, особистісно-творчий та інтерпретаційний підходи, що дозволяють оцінити взаємодію технічної, художньої та соціокультурної складових виконавської діяльності. Матеріальною базою дослідження стали: творчо-педагогічна спадщина С. В. Баштана, а також матеріали пов'язані з творчістю тріо «Вербена».

Професійна культура виконавства у сучасному музикознавстві дедалі частіше розглядається не лише як сукупність технічних навичок або стилістичних ознак, а як інтегративне явище, що охоплює художнє мислення, інтерпретаційну свідомість, ціннісні орієнтири, етичні норми та комунікативні стратегії музиканта.

У цьому контексті академічне бандурне виконавство потребує спеціального наукового аналізу, оскільки воно функціонує на перетині фольклорної традиції, академічної музичної освіти та сучасної концертно-виконавської практики, формуючи унікальну модель професійної культури.

Показово, що ці питання активно почали вивчатися в українському музикознавстві, утім робіт присвячених формуванню професійної культури саме у контексті комунікаційної одиниці Вчитель-Учні, яка працює не лише на етапі навчального процесу, а й стає відправною точкою для творчого розвитку музикантів, що можна спостерігати на прикладі феномену бандурного тріо «Вербена» наразі не виявлено.

Актуальність даного дослідження посилюється необхідністю переходу від описового або біографічного вивчення постаті С. В. Баштана до аналізу його школи як динамічної системи, здатної породжувати нові виконавські моделі та художні феномени. У цьому зв'язку особливої наукової цінності набуває звернення до ансамблевих форм академічного бандурного виконавства, які демонструють високий рівень професійної культури через складні механізми взаємодії, колективної інтерпретації та художньої комунікації.

Результати дослідження. Професійна культура виконавства є однією з ключових категорій музикознавства, оскільки вона визначає рівень цілісності, свідомості та компетентності виконавця у художньому процесі. У контексті академічного бандурного мистецтва ця категорія набуває особливого значення, оскільки поєднує технічні навички, інтерпретаційні здібності, знання національної музичної традиції та здатність до художньої комунікації.

Складовими професійної культури є технічна майстерність, художньо-естетичне осмислення твору,

ансамблева взаємодія та особиста інтерпретаційна позиція виконавця. Вони утворюють інтегративну систему, яка забезпечує високий рівень виконання та здатність до художнього самовираження. У цьому сенсі професійна культура є динамічним явищем, що постійно формується під впливом педагогічних моделей, традицій та індивідуального досвіду, а також внутрішніх ціннісних орієнтацій виконавця, серед яких особливе місце посідає феномен надії як чинник духовної стійкості та мотивації творчого розвитку. Недарма саме «в українській мові слово “надія” містить у собі активний компонент, що корениться в самій структурі слова. На відміну від пасивних інтерпретацій надії як простого прийняття бажаного за дійсне або тихого витримування, український термін містить дієслово “діяти”. Цей лінгвістичний зв'язок відображає культурне розуміння надії не лише як емоційної витривалості, а й як заклик до дії, залучення та руху вперед» [7, с. 147–148].

Важливим аспектом є взаємозв'язок професійної культури з національною ідентичністю. Академічне бандурне мистецтво, як частина української музичної традиції, містить у собі унікальні національні естетичні засади, що визначають стиль виконання, репертуарні пріоритети та художню інтерпретацію. У цьому контексті надія постає не лише як індивідуальний психологічний стан виконавця, а як культурно зумовлений смисл, історично пов'язаний із ідеями збереження національної пам'яті та безперервності традиції. Формування професійної культури таким чином включає усвідомлення історико-культурних контекстів і здатність інтегрувати їх у сучасну сценічну практику.

Методологія формування професійної культури виконавця включає кілька взаємопов'язаних підходів: системний, культурологічний, особистісно-творчий та інтерпретаційний. Системний підхід передбачає розгляд професійної культури як інтегрованої системи елементів: від технічних навичок до художньо-естетичних компетенцій, від педагогічних принципів до культурних традицій. Він дозволяє визначити взаємозв'язок між різними компонентами виконавської майстерності та розробити ефективні стратегії навчання.

У комплексі ці підходи формують методологічний каркас, який лежить в основі педагогічної школи С. В. Баштана. Їхнє поєднання дозволяє створити цілісну модель підготовки виконавця, що здатний органічно поєднувати технічну досконалість, художню інтерпретацію та національно-культурну ідентичність. Науковці констатують, що «Сергій Васильович Баштан як бандурист-інструменталіст, зміг досягти тих вершин виконавської професійності, яка презентувала перемогу бандури як інструмента у новій якості, а саме сольо-концертному виконавстві. Така практика гри на бандурі започаткувала нову добу академічного бандурного виконавства. У практичній площині завдяки Сергію Васильовичу Баштану бандура отримала “власний репертуар”. Ним упорядковано чимало (майже 90 збірок) п'єс для бандури, узагальнено свій досвід у навчально-методичному посібнику “Школа гри на бандурі” (1989, співавторство з О. Омельченком)» [2, с. 63].

Основними принципами школи С. Баштана є: систематичне поєднання технічного навчання з художньою інтерпретацією, розвиток ансамблевої свідомості, формування естетичних і моральних цінностей виконавця, а також акцент на особистісно-творчому розвитку. Так, «методичні положення педагогічної системи професора С.В. Баштана інтегруючи загальновідомі і власні підходи педагога, ґрунтуються на чотирьох пріоритетних принципах стратегічного характеру: 1) виховання особистості з власним творчим обличчям – звідси індивідуальний підхід до учнів, синтез навчальних і виховних завдань; 2) навчальний процес – спільна діяльність учителя і учня на партнерському рівні; 3) строге дотримання у співпраці правил морально-етичного кодексу; 4) паритетність оригінальних творів українських композиторів і перекладень класичної музики у педагогічному репертуарі» [4, с. 9].

Така модель дозволяє виховати виконавця, здатного мислити як музикант, діяти як художник і відчувати як носій національної традиції. Особливо важливою є роль школи С. Баштана у розвитку ансамблевого виконавства. Вона створює умови для колективної взаємодії, де кожен учасник ансамблю засвоює принципи професійної культури через практичну взаємодію та художнє сприйняття. У цьому сенсі школа виступає не просто освітньою установою, а цілісною системою соціокультурного та виконавського розвитку.

Тріо «Вербена» виступає наочним прикладом реалізації методологічних принципів Київської школи академічного бандурного виконавства С. Баштана у сучасній практиці. Створений на початку 80-х років ХХ століття, колектив у складі Людмила Ларікова, Лідія Зайнчківська та Ольга Калина активно демонструє високий рівень професійної культури через поєднання технічної майстерності, ансамблевої злагодженості та художньо-естетичної виразності. Почавши у 1986 році роботу в Черкаській філармонії, вони стали «найпопулярнішим творчим колективом 1990-х рр., який працював при Черкаській філармонії» [6, с. 203].

Феномен бандурного тріо полягає у здатності інтегрувати спадщину виконавської школи в сучасний репертуар, зберігаючи при цьому унікальні національні та стилістичні особливості. Зокрема, «творчою “родзинкою” тріо “Вербена” є виконання переважно вокальних творів у супроводі бандур, творів поєднаних з сучасним естрадним аранжуванням, в яких бандура виконує провідну роль, також вокальні твори без супроводу» [5, с. 72].

Варто також наголосити на широкій репертуарній політиці колективу, адже «тріо “Вербена” вирізняється творчою самобутністю. Тематичні програми цього колективу під назвами “Звучи, рідна мово”, “Із трьох криниць”, “Не вмирає душа наша”, “Народові не можна постаріти, як він корінням в думах і піснях” насичені неперевершеними пісненими зразками. У репертуарі ансамблю

значна кількість народних пісень, особливе місце серед яких посідають старовинні народні пісні Черкащини, Кіровоградщини та Полтавщини, які бандуристи записали у своїх родинах, а також найкращі авторські українські естрадні пісні, серед них знамениті “Два кольори”, “Чорнобривці”, “Пісня про рушник”» [1, с.334].

Аналіз діяльності тріо «Вербена» дозволяє виявити ключові аспекти професійної культури: усвідомлену інтерпретацію твору, здатність до колективної адаптації, розвиток виконавської індивідуальності в межах ансамблю та орієнтацію на художнє сприйняття слухача. Показово, що «на сучасному етапі у виконанні «Вербени» з’явилося сучасне естрадне аранжування, виступи у супроводі духового, симфонічного оркестрів та Національного оркестру народних інструментів. У дискографії ансамблю є такі CD: “Біла казка” (2007 р.), “Пісенний дивосвіт” (2007 р.), “Літо зоряне” (2009 р.)» [3, с. 115].

Такі практики демонструють ефективність методологічних засад школи Баштана та підтверджують їхнє значення для сучасного академічного бандурного мистецтва. Особливу увагу слід приділити аналізу взаємодії учасників ансамблю, яка забезпечує високий рівень ансамблевої злагодженості та формує унікальну художню атмосферу. Це дозволяє розглядати тріо «Вербена» як модель, що демонструє механізми передачі професійної культури від школи до сучасного практичного виконання, забезпечуючи безперервність традиції та її розвиток.

Таким чином, феномен тріо «Вербена» не лише підтверджує ефективність методологічних підходів Баштана, а й розкриває нові можливості для наукового аналізу та практичного застосування принципів формування професійної культури в академічному бандурному мистецтві.

Висновки. Академічне бандурне мистецтво України виступає унікальною культурною системою, де традиційні фольклорні елементи інтегруються з академічними підходами, формуючи специфічну модель професійної культури виконавця. Ця модель поєднує технічну майстерність, художню свідомість, індивідуальну інтерпретацію та соціокультурні орієнтири, що дозволяє музиканту не лише відтворювати твір, а й здійснювати його осмислену художню трансформацію.

Методологічна школа С. Баштана виявляє високу ефективність у формуванні цілісного виконавця, здатного поєднувати індивідуальні творчі стратегії з колективними практиками ансамблевої взаємодії. Принципи його школи формують стабільну основу професійної культури, здатну передаватися наступним поколінням.

Важливим стає феномен тріо «Вербена», який демонструє практичну реалізацію методологічних принципів Київської школи академічного бандурного виконавства, підтверджуючи, що ансамблеві форми виконавства є не лише майданчиком технічного вдосконалення, а й інструментом колективного конструювання художнього змісту та збереження національної ідентичності.

Література:

1. Бобечко О. Витоки й розвиток камерних ансамблевих форм жіночого бандурного виконавства. *Вісник Прикарпатського університету. Мистецтвознавство*. 2010, Випуск 17–18. С. 332–339.

2. Задорожна В.-В. Культурологічний аспект сучасного академічного бандурного виконавства (на прикладі творчої діяльності Людмили Федорової-Коханської). *Часопис Національної музичної академії України імені П. І. Чайковського*. 2023. № 4 (61). С. 59–70.
3. Курочкін О. В., Фурдичко, А. О. Музичний народний пласт в академічному бандурному виконанні сучасної України. *Українська культура: минуле, сучасне, шляхи розвитку. Мистецтвознавство*, 2017. Вип. 24. С. 112–119.
4. Панасюк І. В. Творча діяльність С. В. Баштана в контексті становлення київської школи академічного бандурного виконавства: автореф. дис. ... канд. мистецтвознав.: 17.00.03; Нац. муз. акад. України ім. П. І. Чайковського. Київ, 2008. 16 с.
5. Слюсаренко Т. О. Ансамблеве бандурне виконавство другої половини ХХ – поч. ХХІ століття: мистецькі особливості творчих колективів центрального та південного регіонів України. *Вісник Харківської академії дизайну. Серія: Мистецтвознавство*, 2013. С. 70–73.
6. Спіркіна О. Утвердження національної ідентичності крізь призму творчості музичних та пісенних колективів Черкаської обласної державної філармонії у 1991–2001 рр. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка. Серія: Історія*, 2015, Вип. 1 (2). С. 202–205.
7. Zinchenko-Hotsuliak, V. (2025) The sound concept of hope in Ukrainian contemporary ballet. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Musica*. LXX, Special Issue 4. 145 – 152

References:

1. Bobechko O. V. (2010). Vytoky u rozvytok kamernykh ansamblevykh form zhinochoho bandurnoho vykonavstva [Origins and development of chamber ensemble forms of female bandura performance]. *Visnyk Prykarpatskoho universytetu. Mystetstvoznavstvo*, Vyp. 17–18, pp. 332–339. [in Ukrainian].
2. Zadorozhna V.-V. (2023). Kul'turolohichniy aspekt suchasnoho akademichnoho bandurnoho vykonavstva (na prykladi tvorchoi diialnosti Liudmyly Fedorovoi-Kokhanskoi) [Cultural aspect of contemporary academic bandura performance (on the example of the creative activity of Liudmyla Fedorova-Kokhanska)]. *Chasopys Natsional'noi muzychnoi akademii Ukrainy imeni P. I. Chaikovskoho*, No. 4 (61), pp. 59–70. [in Ukrainian].
3. Kurochkin O. V., Furdychko A. O. (2017). Muzychniy narodnyi plast v akademichnomu bandurnomu vykonanni suchasnoi Ukrainy [Musical folk layer in contemporary academic bandura performance in Ukraine]. *Ukrainska kultura: mynule, suchasne, shliakhy rozvytku. Mystetstvoznavstvo*, Vyp. 24, pp. 112–119. [in Ukrainian].
4. Panasiuk I. V. (2008). Tvorcha diialnist' S. V. Bashtana v konteksti stanovlennia kyivs'koi shkoly akademichnoho bandurnoho vykonavstva: avtoref. dys... kand. mystetstvozn. [Creative activity of S. V. Bashtan in the context of the formation of the Kyiv school of academic bandura performance: abstract of candidate thesis]. *Nats. muzychna akad. Ukrainy im. P. I. Chaikovskoho*, Kyiv, 16 pp. [in Ukrainian].
5. Sliusarenko T. O. (2013). Ansambleve bandurne vykonavstvo druhoi polovyny XX – poch. XXI stolittia: mystetski osoblyvosti tvorchykh kolektyviv tsentralnoho ta pivdennoho rehioniv Ukrainy [Ensemble bandura performance of the second half of the 20th – early 21st century: artistic features of creative collectives of central and southern regions of Ukraine]. *Visnyk Kharkivs'koi akademii dizainu. Serii: Mystetstvoznavstvo*, pp. 70–73. [in Ukrainian].
6. Spirkina O. (2015). Utverzhennia natsional'noi identychnosti kriz' pryzmu tvorchosti muzychnykh ta pisennykh kolektyviv Cherkaskoi oblasnoi derzhavnoi filarmonii u 1991–2001 rr. [Consolidation of national identity through the lens of the creative activity of musical and vocal ensembles of the Cherkasy Regional State Philharmonic in 1991–2001]. *Naukovi zapysky Ternopil's'koho natsional'noho pedahohichnoho universytetu imeni Volodymyra Hnatiuka. Serii: Istoriiia*, Vyp. 1 (2), pp. 202–205. [in Ukrainian].
7. Zinchenko-Hotsuliak V. (2025). The sound concept of hope in Ukrainian contemporary ballet. *Studia Universitatis Babeş-Bolyai Musica*, LXX, Special Issue 4, pp. 145–152. [in English].

Дата першого надходження статті до видання: 26.01.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.02.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 17.04.2026